

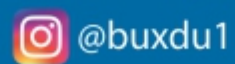

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI

Научный вестник Бухарского государственного университета
Scientific reports of Bukhara State University

6/2024

6/2024

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI ILMIY AXBOROTI
SCIENTIFIC REPORTS OF BUKHARA STATE UNIVERSITY
НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК БУХАРСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА

Ilmiy-nazariy jurnal
2024, № 6, iyun

Jurnal 2003-yildan boshlab **filologiya** fanlari bo'yicha, 2015-yildan boshlab **fizika-matematika** fanlari bo'yicha, 2018-yildan boshlab **siyosiy** fanlar bo'yicha, **tarix** fanlari bo'yicha 2023 yil 29 avgustdan boshlab O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar Vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruriy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Jurnal 2000-yilda tashkil etilgan.

Jurnal 1 yilda 12 marta chiqadi.

Jurnal O'zbekiston matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2020-yil 24-avgust № 1103-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Muassis: Buxoro davlat universiteti

Tahririyat manzili: 200117, O'zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy.

Elektron manzil: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

TAHRIR HAY'ATI:

Bosh muharrir: Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bosh muharrir o'rinbosari: Rasulov To'liqin Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor

Mas'ul kotib: Shirinova Mexrigiyo Shokirovna, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Kuzmichev Nikolay Dmitriyevich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor (N.P. Ogaryov nomidagi Mordova milliy tadqiqot davlat universiteti, Rossiya)

Danova M., filologiya fanlari doktori, professor (Bolgariya)

Margianti S.E., iqtisodiyot fanlari doktori, professor (Indoneziya)

Minin V.V., kimyo fanlari doktori (Rossiya)

Tashqarayev R.A., texnika fanlari doktori (Qozog'iston)

Mo'minov M.E., fizika-matematika fanlari nomzodi (Malayziya)

Mengliyev Baxtiyor Rajabovich, filologiya fanlari doktori, professor

Adizov Baxtiyor Rahmonovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Abuzalova Mexriniso Kadirovna, filologiya fanlari doktori, professor

Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor

Barotov Sharif Ramazonovich, psixologiya fanlari doktori, professor, xalqaro psixologiya fanlari akademiyasining haqiqiy a'zosi (akademigi)

Baqoyeva Muhabbat Qayumovna, filologiya fanlari doktori, professor

Bo'riyev Sulaymon Bo'riyevich, biologiya fanlari doktori, professor

Jumayev Rustam G'aniyevich, siyosiy fanlar nomzodi, dotsent

Djurayev Davron Raxmonovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Durdiyev Durdimurod Qalandarovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Qahhorov Siddiq Qahhorovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Umarov Baqo Bafoyevich, kimyo fanlari doktori, professor

Murodov G'ayrat Nekovich, filologiya fanlari doktori, professor

O'rayeva Darmonoy Saidjonovna, filologiya fanlari doktori, professor

Navro'z-zoda Baxtiyor Nigmatovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Hayitov Shodmon Ahmadovich, tarix fanlari doktori, professor

To'rayev Halim Hojiyevich, tarix fanlari doktori, professor

Rasulov Baxtiyor Mamajonovich, tarix fanlari doktori, professor

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Quvvatova Dilrabo Habibovna, filologiya fanlari doktori, professor

Axmedova Shoira Nematovna, filologiya fanlari doktori, professor

Bekova Nazora Jo'rayevna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor

Amonova Zilola Qodirovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Hamroyeva Shahlo Mirjonovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Nigmatova Lola Xamidovna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Boboyev Feruz Sayfullayevich, tarix fanlari doktori

Jo'rayev Narzulla Qosimovich, siyosiy fanlar doktori, professor

Xolliyev Askar Ergashovich, biologiya fanlari doktori, professor

Artikova Hafiza To'ymurodovna, biologiya fanlari doktori, professor

Hayitov Shavkat Ahmadovich, filologiya fanlari doktori, professor

Qurbonova Gulnoz Negmatovna, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Ixtiyarova Gulnora Akmalovna, kimyo fanlari doktori, professor

Rasulov Zubaydullo Izomovich, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Mirzayev Shavkat Mustaqimovich, texnika fanlari doktori, professor

Samiyev Kamoliddin A'zamovich, texnika fanlari doktori, dotsent

Esanov Husniddin Qurbonovich, biologiya fanlari doktori, dotsent

Zaripov Gulmurot Toxirovich, texnika fanlari nomzodi, professor

Jumayev Jura, fizika-matematika fanlari nomzodi, dotsent

Klichev Oybek Abdurasulovich, tarix fanlari doktori, dotsent

G'aybulayeva Nafisa Izattullayevna, filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

Adizov B.T.	Ommaviy axborot vositalarida siyosiy partiyalar faoliyatining xorij tadqiqotlaridagi tavsifi	139
Ahmadxojaev M.Z.	Legal basis of organizing the activity of a political leader	144
Asadova R.B.	O'zbekiston va Hindiston davlatlarining fan va ta'lim sohalaridagi hamkorligi	148
Turg'unboyeva D.A.	Migratsiyaning o'rganish borasidagi ilmiy amaliy tadqiqotlar	153
Ro'zieva G.S.	Madaniyat milliy o'ziga xoslik va milliy xavfsizlikning tarkibiy qismi sifatida	159
Turgunbayeva D.A.	Study of the migration problem by uzbek scientists	163
Yusubov J.Q., Xusanova D.A.	Davlat fuqarolik xizmatchilarini shakllanishida ma'naviy-siyosiy dunyoqarashning o'rni	167
Musayev M.T.	Missionerlik va prozelitizm tahdidini bartaraf etish va uning strategik vazifalari	173
TARIX *** HISTORY *** ИСТОРИЯ		
Hayitov Sh.A., Rahmatov M.M.	BXSR va Germaniyada moliyaviy holat va narx-navo: qiyosiy tahlil (1920-1924-yillar)	177
Qudratov Sh.Y.	Buxoro jadidlarining tadbirkorlikka oid yondashuvlari	181
Radjabova N.M.	BXSRda musiqa ta'limi va qo'shiqchilik san'ati	185
Xamrayev I.M.	Buxoro shahri hayoti va suv xo'jaligi tizimida Labi hovuz ansamblining tutgan o'rni	189
Гадоев Д.Х.	"Халифа Худойдод" жомеъ масжиди тарихи	193
Зарипов С.Дж.	Переселенческая политика Узбекистана под влиянием советов, трудовые ресурсы промышленности и сельского хозяйства	198
Niyozova M.I., Djumayeva S.S.	Buxoro muzey qo'riqxonasi eksponatlari to'plamidagi o'rin olgan ossuariylar	202
IQTISOD *** ECONOMY *** ЭКОНОМИКА		
Salimov A.F., Qahhorov X.X., Umrzoqov J.B.	Korxonalar boshqaruv faoliyatini baholashning xorij mamlakatlar tajribasi	206
Salimov A.F., Xolmatova M.S.	Iqtisodiyotning real sektorini isloh qilish va takomillashtirish istiqbollari	211
Salimov A.F., Shokirova D.O.	Korxonalarining asosiy faoliyatini baholash tizimini boshqarishni takomillashtirish	215
PEDAGOGIKA *** PEDAGOGY *** ПЕДАГОГИКА		
Ubaydullaev S., Begmuradov Sh.D.	Possibilities to increase educational efficiency of students in physics through organizing virtual laboratories	220
SAN'AT*** ART *** ИСКУССТВО		
Bayramov M.A.	Memar ajami's creative works as a historical and cultural heritage	226
Huseynova R.H.	The historical development path of polyphonic series and its implementation in the creativity of azerbaijan composers	232

BUXORO SHAHRI HAYOTI VA SUV XO‘JALIGI TIZIMIDA LABI HOVUZ ANSAMBLINING TUTGAN O‘RNI

*Xamrayev Iskandar Murotjonovich,
Buxoro davlat universiteti tayanch doktoranti*

Annotatsiya. Mazkur maqolada Buxoro shahri hayoti va suv xo‘jaligi tizimida Labi hovuz ansamblining tutgan tarixiy o‘rni va ahamiyati, shuningdek, uning arxitektura atrofi, hovuz dizayni hamda madaniy ramzi, Labi hovuzda olib borilayotgan restavratsiya va konservatsiya ishlari haqidagi ma‘lumotlar yoritib berilgan.

Kalit so‘zlar: “Labi Hovuz” ansambli, ansambl tarkibi, suv xo‘jaligi tizimini takomillashtirish, arxitektura atrofi, hovuz dizayni, jamoat markazi, madaniy ramz, qayta tiklash harakatlari.

МЕСТО АНСАМБЛЯ ЛЯБИ-ХАУЗ В СИСТЕМЕ ЖИЗНИ И ВОДНОГО ХОЗЯЙСТВА ГОРОДА БУХАРЫ

Аннотация. В данной статье описываются историческая роль и значение ансамбля «Ляби-хауз» в жизни и водной системе города Бухары, а также его архитектурное окружение, дизайн и культурный символ бассейна, проведенные реставрационные и консервационные работы, информация в «Ляби-хауз» выделена.

Ключевые слова: ансамбль «Ляби-хауз», состав ансамбля, благоустройство водной системы, архитектурная среда, проект бассейна, общественный центр, культурный символ, реставрационные работы.

THE PLACE OF THE LAB-I HAUZ ENSEMBLE IN THE LIFE AND WATER MANAGEMENT SYSTEM OF THE CITY OF BUKHARA

Abstract. This article describes the historical role and importance of the “Lab-i Hauz” ensemble in the life and water management system of the city of Bukhara. Also, its architectural surroundings, pool design and cultural symbol, information about restoration and conservation works carried out in “Lab-i Hauz” are highlighted.

Keywords: “Lab-i Hauz” ensemble, composition of the ensemble, improvement of the water management system, architectural surroundings, design of the pool, community center, cultural symbol, restoration efforts.

Kirish. Labi Hovuz O‘zbekistonning Buxoro shahrida joylashgan tarixiy me‘moriy majmua. “Labi Hovuz” nomi fors tilida “hovuz qirg‘og‘i” degan ma‘noni anglatib, uning markazidagi katta suv omboriga ishora qiladi. Labi Hovuz shahar aholisi uchun ko‘zga ko‘ringan yig‘ilish joyi va suv manbai bo‘lib xizmat qilgan. Majmua suv ombori atrofida joylashgan masjid, madrasa va xonaqohni o‘z ichiga olgan. Bu esa qadimiy Ipak yo‘li bo‘ylab islom ta‘limoti va savdosining muhim markazi bo‘lgan Buxoroning boy me‘moriy va madaniy merosidan dalolat beradi. Bugungi kunda Labi Hovuz mashhur sayyohlik maskani va Buxoroning tarixiy ahamiyati ramzi bo‘lib qolmoqda.

Manbalar va metodlar. Buxoro shahri hayoti va suv xo‘jaligi tizimida Labi Hovuz ansamblining tutgan o‘rni va ahamiyatiga doir ma‘lumotlarni yoritishda davlatimiz rahbari Sh.Mirziyoyevning ilmiy va fundamental kitoblari, H.To‘rayev, F.Bobojonova va A.Vamberining tarixiy asarlari, hamda Y.Q.Hayitov, M.O.Rajabova, X.Y.Hayitovalarning ilmiy maqolalaridan foydalanildi.

Shuningdek, maqolada tarixiylik, analiz va sintez, qiyosiy-tipologik tahlil, izchil-xronologik yondashuv usullaridan foydalanildi.

Asosiy qism. Labi Hovuz ansambli — O‘zbekistonning Buxoro shahrida joylashgan tarixiy majmua. Ansambl XVI-XVIII asrlarda Shayboniylar sulolasi davrida yaratilgan. Bu Buxoroning eng diqqatga sazovor joylaridan biri bo‘lib, o‘zining go‘zal me‘morchiligi va tarixiy ahamiyati bilan mashhur. O‘rta Osiyo me‘morchiligining go‘zal kompozitsion ko‘rinishi sanalmish Labi Hovuz ansambli bugungi kungacha ko‘pchilik tadqiqotchilarning diqqatini o‘ziga tortib kelmoqda[2].

HISTORY

Ansamblning markazida daraxtlar va bog'lar bilan o'ralgan katta to'rtburchak hovuz Labi Havuz hisoblanadi. Hovuz jamoat yig'iladigan joy bo'lib xizmat qilgan va yaqin atrofdagi aholi va sayohatchilarni suv bilan ta'minlagan.

XVI asrda qurilgan Ko'kaldosh madrasasi ansambl tarkibidagi eng yirik Islom maktabidir. U murakkab koshinlar va xattotlik bilan bezatilgan ajoyib jabhaga ega.

Madrasa bilan yonma-yon joylashgan Nodir devonbegi xonaqohi, diniy majmua, masjid va xonaqohni o'z ichiga oladi. Ansambl tarkibiga, shuningdek, o'zining ajoyib yog'och ustunlari va go'zal mehrob (namoz uyi) bilan mashhur bo'lgan mashhur Lyab-i-Hauz masjidi ham kiradi.

Maydoni Ko'kaldosh, Devonbegi madrasalari va Devonbegi xonaqohi binolaridan iborat bo'lib, atrofi Nodir Devonbegi hovuzi bilan o'ralgan. Ansamblning o'lchami taxminan 150x200 metrni tashkil qiladi.

Asr o'rtalarida asosiy savdo ko'chasining savdo gumbazlariga yaqinligi (ulardan biri maydondan 200 metr uzoqlikda) va Buxorodagi binolarning nihoyatda yuqori zichligi tufayli Labi Hovuz jonli savdo hududi bo'lgan. Labi Hovuz majmuasiga esa quyidagilar kiradi: Ko'kaldosh madrasasi (Labi Hovuz majmuasi) 1568- 1579 yillar, Nodir Devon Begi madrasasi (Labi Hovuz majmuasi) 1622-1623 yillar, Nodir Devon Begi xonaqosi (Labi Hovuz majmuasi) 1619-1620 yillar, Nodir Devon Begi hovuzi (Labi Hovuz majmuasi) 1620 -yilda qurilgan [3].

Tarixchi olim A.Vamberining quyidagi fikrlari, ayniqsa, diqqatga sazovor: "Uch soatga yaqin yurganimizdan so'ng, men yo'l boshchim va olijanob do'stim Hoji Solihdan meni dam olish va tetiklashadigan joyga olib borishini so'radim. Hoji Solih meni "Timche choy furushi" (choy bozori) orqali taniqli Labi hovuz Devonbegi maydoniga (ya'ni Divanbegi hovuzining qirg'og'iga) olib bordi, men uni Buxoroning eng go'zal joyi deb bilaman"[4].

Labi Hovuzda saqlanib qolgan birinchi inshoot 1569- yilga to'g'ri keladi va u shayboniylar amaldorlaridan biri Abdullaxon II buyrug'i bilan O'rta Osiyodagi eng yirik Ko'kaldosh madrasasini qurish bilan boshlangan. 1619-1620- yillar boshida vazir Imomqulixon davrida o'zbeklarning Arlat sulolasi vakili Nodir Devonbegi tashabbusi va mablag'lari bilan qurilgan. 1623- yilda vazir Nodir Devonbegi karvonsaroy binosini qurdirib, keyinchalik Devonbegi madrasasiga aylangan. "1920-yillar Buxoroning ko'plab boshqa hovuzlari kabi ko'pchilik tomonidan barpo qilingan hovuz mo'jizaviy tarzda qurishdan to'xtaydi"[5].

Keyinroq maydonga Xo'ja Nasriddin haykali o'rnatiladi. O'rta Osiyo xalq og'zaki ijodidagi sevimli xalq qahramoni Xoja Nasriddin haykali 1968- yilda quriladi. Xoja Nasriddin, shuningdek, Nasriddin Xo'ja nomi bilan ham tanilgan, o'zining zukkoligi, hazil-mutoyiba va donoligi bilan mashhur bo'lgan afsonaviy shaxs bo'lib, u butun Markaziy Osiyoda hazil-mutoyiba ramzi hisoblanadi. Haykal ushbu madaniy timsolga hurmat sifatida xizmat qiladi va Buxoroga kelgan mahalliy aholi va sayyohlar uchun mashhur diqqatga sazovor joy hisoblanadi. Shaharning ko'plab hovuzlari singari Labi hovuz ham Ulug' Vatan urushidan keyin quritilgan va voleybol va kurash bo'yicha musobaqalar o'tkaziladigan maxsus sport maydonchasi qurilgan. "Gastronom", "Buxoro" restorani, "Komsomolets" kinoteatrlari sho'rolar davrida hovuz yaqinida joylashgan edi. XX asrning 50-yillar Gastronomda yong'in sodir bo'ldi va do'kon butunlay kulga aylandi. Bu kutilmagan voqeadan keyin shahar ma'muriyati hovuzni suv bilan to'ldirishga qaror qildi. XX asrning 50-yillarning oxirida suv havzasi atrofiga quvurlar yotqizilgan va favvora qurilgan bo'lib, u hozir ham ishlamoqda. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev ta'kidlab o'tganlaridek, suv xo'jaligi tizimini takomillashtirishga qaratilgan yangi va innovatsion loyihalarni shakllantirish va ishlab chiqish, suv xo'jaligiga xorijiy investitsiyalar, xalqaro moliya institutlari va xorijiy hukumat va nohukumat moliya tashkilotlari mablag'larini jalb qilish bo'yicha vazifalarni belgilab olganmiz[1].

Labi Hovuz va uning atrofidagi binolar mahr sifatida berilgan zirak bahosiga qurilgani haqida ayrim rivoyatlar ham mavjud.

Nodir Devonbegining o'zi katta mansabdor bo'lsa-da, oilasi o'rta tabaqaga mansub edi. Devonbegi yoshligidan ilmga chanqoq bo'lib, Buxoro amirining bosh vaziri etib tayinlanadi. Amirning qarorgohida ishlab yurib, bir boy va amaldorning qizini sevib qoladi va unga sovchi yuboradi. Mahr – qimmatbaho toshlar bilan ishlangan bir juft tilla zirak edi.

Kelin uchun berilgan bu sep kam ko'rinadi va qiz ham xafa bo'ladi. Sababi, bo'lajak kelin juda badavlat oilada yashagan, kuyov ham Buxoro amirining bosh vaziri – Devonbegi edi. Shunga qaramay, qiz nikohga rozi bo'ladi va to'y bo'lib o'tadi. Tilla taqinchoqlarini kichik sandiqlarda saqlaydigan saroy xonimlari singari, devonbegining ayoli ham o'zining tilla taqinchoqlari va ziraklarini ham sandiqqa solib qo'yadi.

Oradan bir necha yil o'tadi. Kunlarning birida ayol sandiqni ochsa, bir juft sirg'a yo'qolib qoladi, hatto uni topa olmaydi. Shunda devonbegining xotini uyimizda o'g'ri bor deb shovqin-suron ko'taradi. Shu payt Nodir devonbegi kelib, zirakni bir juftini kerak bo'lgani uchun oldim deb xotinini tinchlantiradi.

HISTORY

Oradan ma'lum vaqt o'tgach, Nodir Devonbegi xotiniga Buxoro shahrini aylanib chiqishni taklif qiladi. Devonbegi ayolini yaqindagina qurib bitkazilgan "Labi hovuz" ansambliga olib boradi. Bunday sokin go'sha, katta hovuz va ko'rkam binolar devonbегining ayolini maftun etadi. Bunday go'zal imoratlar va hovuzni kim qurgan va qachon qurilgan deb devonbegiga savol beradi. Nodir devonbegi bir vaqtlar olgan ziragini tilga olib, bu imoratlarni o'sha ziraklardan birining evaziga qurganini aytadi. Shundan keyingina devonbегining xotini mahr sifatida berilgan bu zirakning qanchalik qadrlı ekanini tushunadi.

Buxoro shahridagi Labi hovuz bir qancha o'ziga xos xususiyatlar va tarixiy ahamiyatga ega:

Labi hovuz, ya'ni "hovuz bo'yi" Buxorodagi ko'zga ko'ringan tarixiy joy. U XVII asrga borib taqaladi va bir vaqtlar shaharning asosiy suv manbai bo'lgan. Suv ombori o'ziga xos me'morchiligi va atrofıdagi inshootlari bilan Buxoro aholisini ichimlik, sug'orish va boshqa maqsadlarda suv bilan ta'minlagan. Labi Hovuzning tarixiy ahamiyati 2000-yillarning boshida qayta tiklash ishlari boshlangan paytda sezilarli darajada oshdi. Bu davrda mintaqaning me'moriy va madaniy merosini saqlash va namoyish etishga bo'lgan qiziqish yangilandi, bu esa Labi Hovuzning muhim tarixiy obida sifatida qadrlanishiga olib keldi. Bundan tashqari, turizmning kuchayishi va olimlar va tarixchilarning e'tibori uning ahamiyatini oshirishga yordam berdi. Bu esa doimiy izlanishlar, hujjatlarni rasmiylashtirish va kelajak avlodlar uchun ushbu ramziy yodgorlikni asrab-avaylash borasidagi sa'y-harakatlarga olib keldi.

Hovuz diqqatga sazovor arxitektura inshootlari, jumladan, ikkita madrasa (islom maktablari) va xonqa (so'fiy monastiri) bilan o'ralgan. Ushbu binolar mintaqaning o'ziga xos me'moriy uslublarini namoyish etadi va hududning madaniy boyligiga qo'shiladi.

To'rtburchak shaklidagi hovuz Labi hovuzning o'ziga xos xususiyati hisoblanadi. Uning dizayni an'anaviy Markaziy Osiyo suv havzalariga xos bo'lib, ham funksional, ham estetik ahamiyatga ega. Labi hovuz to'rtburchak shaklda bo'lib, uzun tomonlari bir-biriga parallel. Ushbu shakl suv omborining saqlash hajmini maksimal darajada oshiradi, shu bilan birga vizual yoqimli simmetriyani ta'minlaydi. Hovuz odatda suvni ushlab turish uchun tosh devorlar yoki toshlar bilan qoplangan. Bu devorlar ko'pincha geometrik naqshlar yoki yozuvlar kabi dekorativ elementlar bilan bezatilgan bo'lib, strukturaning estetik jozibasini oshiradi. Labi Hovuz bir qator tarixiy binolar, jumladan, masjidlar, madrasalar (islom maktablari) va bozorlar bilan o'ralgan. Ushbu tuzilmalar hududning umumiy muhitiga hissa qo'shadi va suv ombori uchun go'zal fon yaratadi. Labi Hovuzning chekkalari bo'ylab tashrif buyuruvchilar dam olishlari va manzaradan bahramand bo'lishlari mumkin bo'lgan ayvonlar va soyali joylar mavjud. Bu me'moriy xususiyatlar ham amaliy, ham estetik maqsadlarga xizmat qilib, quyosh nurlaridan pana bo'lib, atrofning go'zalligini oshiradi. Labi Hovuz atrofi ko'pincha bog'lar bilan bezatilgan bo'lib, hududga osoyishtalik va fayz bag'ishlaydi. Daraxtlar, butalar va gullar cho'l landshafti o'rtasida yam-yashil vohani yaratib, qushlar va yovvoyi tabiatni o'ziga jalb qiladi. Suvning sokin, aks ettiruvchi yuzasi tashrif buyuruvchilar uchun tinchlik va osoyishtalik tuyg'usini yaratadi. Ayniqsa, erta tongda yoki kechki soatlarda, yorug'lik yumshoq va oltin rangga ega bo'lganda hovuz maftunkor manzaraga aylanadi.

Ilgari Labi Hovuz mahalliy aholi va sayohatchilar uchun markaziy yig'ilish joyi bo'lib xizmat qilgan. Bu odamlar muloqot qilish, dam olish va biznes yuritish uchun kelgan gavjum hudud edi. Labi Hovuz tut daraxtlari va tarixiy binolar bilan o'ralgan katta hovuzga ega. Labi Hovuz o'z tarixi davomida jamoat hayoti va madaniy tadbirlar uchun markaz bo'lib kelgan, mahalliy aholi va mehmonlar dam olish, suhbatlashish va bayram qilish uchun yig'ilishgan. Ipak yo'li savdosi avjida bo'lgan davrda Labi Hovuz turli mintaqalardan kelgan savdogarlar savdo-sotiq qilish va fikr almashish uchun birlashadigan gavjum bozor bo'lgan. Maydonda, shuningdek, an'anaviy musiqa va raqslar, hikoyalar va teatrlashtirilgan tomoshalar bo'lgan. Labi Hovuz atrofıdagi madrasa va xonaqohlarda ham diniy va ilm-fan yig'inlari o'tkazilib, fikr-mulohaza yuritilgan. Bundan tashqari, Labi Hovuz markazidagi suv ombori yozning jazirama kunlarida mahalliy aholi bilan muloqot qilish, dam olish va issiqdan qochish uchun yig'iladigan joy bo'lib xizmat qilgan. Labi Hovuz Buxoro madaniy hayotida muhim rol o'ynab, turli millat vakillari o'zlarining umumiy merosi va an'alarini nishonlash uchun yig'iladigan faoliyat markazi bo'lib xizmat qilgan.

Hovuz madaniy ahamiyatga ega bo'lib, Buxoro kabi qurg'oqchil hududlarda suvning ahamiyatini ifodalaydi. Shuningdek, u shaharning tarixiy va madaniy merosini, uning bilim va ma'naviyat markazi sifatidagi rolini ifodalaydi. Labi Hovuzning madaniy ahamiyati 2000-yillarning boshlarida sezilarli darajada oshdi. Bu davrda viloyatning me'moriy-madaniy merosini asrab-avaylash va targ'ib qilishga qiziqish yanada kuchaydi. Maydon atrofıdagi tarixiy binolar, jumladan, madrasalar, xonaqohlar va suv omborining o'zini qo'riqlash uchun qayta tiklash ishlari boshlandi. Qayta tiklash ishlari avj olib, sayyohlar, olimlar va tarixchilar e'tiborini qozongan sari uning madaniy ahamiyati yanada kengroq e'tirof etilib, qadrlana boshladi. Maydonning betakror me'moriy ansambli, boy tarixi va ijtimoiy va madaniy markaz sifatidagi o'rni uning Buxoro shahrining madaniy meros ramzi sifatidagi ahamiyatini oshirishga xizmat qildi.

HISTORY

Bundan tashqari, 1993- yilda YUNESKONing Butunjahon merosi obyekt sifatida belgilanishi ham Labi Hovuzning xalqaro maydondagi madaniy ahamiyati va nufuzini yanada oshirishga va butun dunyodan tashrif buyuruvchilarni jalb qilishga yordam berdi.

Yillar davomida Labi hovuzning tarixiy va me'moriy yaxlitligini saqlab qolish uchun restavratsiya va konservatsiya ishlarini olib borildi. Labi Hovuzni tiklash harakatlari 2000-yillarning boshida boshlangan. Qayta tiklash XVI-XVII asrlarga oid madrasalar va boshqa binolar bilan o'ralgan tarixiy hovuzni o'z ichiga olgan hududning me'moriy merosini saqlab qolishga qaratilgan. Bu sa'y-harakatlar Buxoroning madaniy merosini muhofaza qilishga alohida e'tibor qaratilayotganidan dalolat beradi.

Xulosa. Umuman olganda, Labi hovuz Buxoroning boy tarixi, me'moriy go'zalligi va madaniy ahamiyatidan dalolat beradi. Bu esa uni sayyohlar tashrif buyurishi kerak bo'lgan manzilga va mahalliy aholi uchun qadri diqqatga sazovor maskanga aylantiradi. Labi Havuz ansambli nafaqat muhim tarixiy maskan, balki Buxoro va Markaziy Osiyoning boy merosini aks ettiruvchi jonli madaniy markazdir. U butun dunyodan sayyohlar va mehmonlarni o'ziga jalb qiladi, ular uning me'morchiligiga qoyil qolishadi va uning tarixi bilan tanishadilar.

ADABIYOTLAR:

1. *Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. –Toshkent: “O'zbekiston” nashriyoti, 2021. - B.16*
2. *To'rayev H. Buxoro tarixi. - Buxoro : “Sadriiddin Salim Buxoriy” Durdona nashriyoti, 2020. - B.171.*
3. *Bobojonova F. Buxoro me'moriy obidalari tarixi. -Buxoro: Fan va ta'lim,2022. -B. 10*
4. *Арминий Вамбери. Путешествие по Средней Азии. -М.: «Восточная литература». 2003. -С. 86.*
5. *Hayitov Y.Q., Rajabova M.O., Hayitova X.Y. Qadimgi Suv Inshootlarining Shakllanish Manbalari (Labi Hovuz,Bolo Hovuz Va Sardobalar Misolida) // Analytical journal of education and development. - B.107*